

Інституціональні аспекти розвитку бухгалтерського обліку

Забезпечуючи одержання необхідної інформації про господарюючий суб'єкт, бухгалтерський облік є важливою складовою економічної науки. Він тісно пов'язаний зі статистикою, фінансами, менеджментом, правовими та соціальними науками. У соціально-економічній сфері, які спонукають до нових напрямів наукових досліджень та збагачення їх результатами теорії бухгалтерського обліку є природним взаємопроникнення наукових здобутків. Одним з таких перспективних напрямів є застосування теоретико-методологічних підходів інституціонального напряму в економічній теорії до виявлення і вивчення інституціональної складової бухгалтерського обліку. За останні 10 років цій науковій проблематиці було присвячено значну кількість наукових робіт, в яких розкрито окремі аспекти досліджуваного явища, проте через брак комплексних досліджень залишається багато дискусійних питань, що гальмує розвиток теорії і практики бухгалтерського обліку у зв'язку з обмеженим застосуванням інституціональних підходів.

З огляду на зазначене монографія Канцурова О.О.^{*}, присвячена системному дослідженню теоретико-методологічних, організаційних і практичних зasad інституціонального аспекту бухгалтерського обліку, є своєчасною і актуальною.

Монографія складається з п'яти логічно побудованих і пов'язаних між собою розділів, кожен з яких містить чотири підрозділи.

У роботі критично опрацьовано наукові праці, присвячені аналізу чинників, що впливають на ефективність бухгалтерського обліку як інформаційної системи. Відзначається, що невирішеність або дискусійність частини теоретико-методологічних проблем розвитку бухгалтерського обліку зумовлена обмеженим застосуванням сучасних методів дослідження. Виходячи з особливостей ін-

ституціоналізму в дослідженні соціально-економічних процесів і явищ через інститути та трансакційні витрати, обґрунтовано доводиться необхідність застосування інституціонального аналізу як міждисциплінарного методу в дослідженнях бухгалтерського обліку для вивчення його властивостей та виявлення тенденцій розвитку.

Розкрито інституціональну природу бухгалтерського обліку, яка обумовлена соціальним характером цього виду діяльності та суспільним способом виробництва, при якому інформаційний продукт бухгалтерського обліку має широкий попит тільки у разі відповідності вимогам користувачів. Це зумовлює необхідність забезпечення формування облікової інформації з обов'язковим додержанням встановленого порядку, що досягається через інституціоналізацію. Заслуговує на увагу новий підхід до розгляду історії бухгалтерського обліку в контексті становлення соціально-економічного інституту та виявлення залежності його трансформації (від неформального – до формального з державним регулюванням правил) від суспільного значення інформаційного продукту бухгалтерського обліку.

Системно розглянуто чинники формування інституціональної моделі бухгалтерського обліку, структуру й інституціональну сегментацію інституту бухгалтерського обліку, та його взаємозв'язки з іншими інститутами у сфері формування економічної інформації. Соціально-економічний інститут бухгалтерського обліку розглядається як система правил – нормативних (формальних) і законодавчо не встановлених (неформальних), але які впливають на облікову практику, а також механізмів, що мають забезпечити додержання цих правил. В основу запропонованої інституціональної сегментації бухгалтерського обліку покладено формальні правила, які визначають порядок бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності.

Значне місце у роботі відведено питанню трансакційних витрат. Зокрема, детально розкрито методологічні засади бухгалтерсь-

* Канцуров О.О. Інституціональний аспект бухгалтерського обліку: моногр. – К.: ННЦ IAE, 2014. – 380 с.

кого обліку трансакційних витрат та підходи до оцінки рівня трансакційних витрат економіки за даними бухгалтерського обліку. При цьому зроблено вірний висновок, що об'єктом бухгалтерського обліку є тільки ті витрати, які можуть бути виявлені і виміряні його методичними прийомами, а отже, фінансова звітність не містить інформації про значний обсяг трансакційних витрат національної економіки. Становлять інтерес підходи автора до ідентифікації тих трансакційних витрат, понесення яких пов'язано з існуванням інституту бухгалтерського обліку та управління ними з метою оптимізації. При цьому доводиться, що інститут бухгалтерського обліку є причиною понесення трансакційних витрат, які виникають при формуванні фінансової звітності та при забезпеченні доступу до неї зовнішніми користувачами.

За результатами розгляду інституціональних засад розвитку соціально-економічних явищ логічною є постановка питання про необхідність врахування при реформуванні бухгалтерського обліку як технологічного аспекту, при якому зміни відбуватимуться у функціонуючій інформаційній системі, так і соціального аспекту, зокрема, що перетворення пов'язані із зміною усталеної моделі поведінки людей, які забезпечують отримання і формування еко-

номічної інформації. На вирішення означеного питання спрямовані пропозиції автора щодо забезпечення управління змінами інституту бухгалтерського обліку, зокрема, обґрунтовані концептуальні засади управління такими змінами, визначені шляхи подальшого розвитку інституціональної моделі бухгалтерського обліку в напряму підвищення ефективності механізмів виконання правил інституту та подолання інституціональних розривів. Для розвитку теорії бухгалтерського обліку важливим є висновок, що інституціональний аспект є лише однією з форм прояву бухгалтерського обліку як об'єкта пізнання поряд з таким як процес, інформаційна система та наука. Такий підхід забезпечує наступність розвитку теорії та відкриває нові напрями для подальших досліджень.

Монографія є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, має наукову і практичну цінність.

Наукова новизна монографії свідчить про глибоку обізнаність автора з теоретичними і практичними аспектами розвитку бухгалтерського обліку. Вона буде корисною для науково-педагогічних працівників, державних службовців, а також дослідників теоретичних аспектів бухгалтерського обліку.

В.Г. ШВЕЦЬ, доктор економічних наук, професор

* * *

Новини АПК

Україна експортувала понад 32 млн т зерна

Стан експорту зерна на 03.06.2015 р.:

Фактичні обсяги експорту становлять 32 180 тис. т, з яких: пшениці – 10523 тис. т; кукурудзи – 16946 тис. т; ячменю – 4460 тис. т та інших зернових – 251 тис. тонн.

Завантажено на судна – 229 тис. т.

Обсяги експортованих та підготовлених до експорту зернових становлять 32 409 тис. т (пшениці – 10559 тис. т, ячменю – 4460 тис. т та кукурудзи – 17 139 тис. т).

Цінова ситуація на внутрішньому ринку зерна

Ціни попиту на зернові в даний час коливаються залежно від регіону: на пшеницю 3-го класу – від 2950 до 4500 грн/т, на фуражну пшеницю 6-го класу – від 2700 до 3500 грн за 1 т.

Ціни на продовольчу та фуражну пшеницю становлять: на пшеницю 3 класу – 3362 грн/т, на фуражну – 3007 грн/т.

Середні ціни на ячмінь становлять 3072 грн/т, на кукурудзу – 2979 грн/т.

Прес-служба Мінагрополітики України